

Innspill fra Interkommunalt politisk råd (IPR) for Ringeriksregionen til høring av Statlige planretningslinjer (SPR) for klima og energi

De fem kommunene i Ringeriksregionen (Ringerike, Modum, Hole, Jevnaker og Krødsherad), oversender med dette felles høringsinnspill til Statlige planretningslinjer for klima og energi. Høringsuttalelsen er godkjent av samtlige ordførere i regionen.

Sammendrag:

Ringeriksregionen interpolitiske råd (IPR) takker for muligheten til å uttale seg til forslag til reviderte statlig planretningslinjer for klima og energi.

Nylig framlagte utredninger om naturrisiko (NOU 2024:2), Klimautvalget 2050 (NOU 2023:25) m.fl. viser tydelig det utfordringsbildet som retningslinjene skal bidra til å svare på. Kommuneregionen synes det er positivt at de statlige planretningslinjene fornyes, og at det understrekes at klima, natur og energi skal sees i sammenheng. Det er også bra at det tydeliggjøres forventninger til alle forvaltningsnivå. Men for at kommunene på en god og effektiv måte skal kunne innfri de forventningene som stater i planretningslinjene trekker opp for oss, savner vi noen ytterligere grep. I denne høringsuttalelsen har vi både noen forslag til endringer i selve utkastet til SPR for klima og energi og noen innspill til andre forutsetninger vi mener at bør komme på plass:

- Statlige og fylkeskommunale vei- og baneiere bør også få føringer om å følge planretningslinjene, herunder å samarbeide med kommunene om å vri mobiliteten i også små og mellomstore byområder i grønn retning bl.a. ved å prioritere gang- og sykkeltilrettelegging og fremkommelighet for kollektivtrafikk langs sine veier.
- Viktigheten av samarbeid på tvers av kommuner og regioner burde også fremheves.
- Behov for mer effektive plattformer for deling og bedre tilrettelegging av felles databaser, verktøy, eksempler, maler, metoder som er klare til å tas i bruk. Dette vil gi økt handlekraft i kommunene og stor samfunnsøkonomisk effektivisering!
- Behov for forutsigbarhet om innsigelsespraksis
- Behov for forutsigbare finansieringsordninger

Kommunene har og ønsker å ta en viktig rolle i klima og energiomstillingen. Det er også bra. Men for at kommunene skal kunne bruke sine knappe ressurser der de gir størst mulig klimaeffekt, bør så mye som mulig av verktøy, utredninger, databaser etc. tilrettelegges på nasjonalt eller regionalt nivå eller i samarbeid. Det er mer samfunnsøkonomisk effektivt og vil gjøre at vi i kommunene klarer å gjøre mye mer med de ressursene vi har.

Statlige og fylkeskommunale vei- og baneiere bør også få føringer om å følge planretningslinjene

Det er veldig bra at det presiseres i de generelle retningslinjene i kapittel 3 at kommunene, fylkeskommunene og staten skal samarbeide på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer slik at hensynet til reduksjon av klimagassutslipp, tilpasning til et klima i endring, og effektiv og fleksibel energibruk er godt samordnet på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Imidlertid mener vi at føringen om samarbeid på tvers av forvaltningsnivåer burde vært fulgt opp i ansvarsdelingen i kapittel 4.1 av at fylkeskommunene og staten, i likhet med kommunene, burde skulle følge retningslinjene også i «øvrige virksomhet». Også ved lokalisering av statlige og fylkeskommunale virksomheter og prioritering innen statlig og fylkeskommunal samferdselsinfrastruktur burde retningslinjene gjelde.

I mange kommuner er manglende tilrettelegging for gående og syklende langs riks- og fylkesveier i eller nær by- og tettstedssentrum en vesentlig barriere for å øke andelen gående og syklende. Kommuner med små og mellomstore byområder står i dag uten statlige støtteordninger som bypakker og belønningsordninger. Dette svekker selvsagt de økonomiske musklene vi har til å vri mobiliteten i kommunene våre i grønn retning; -slik som SPReN forventer at vi skal gjøre. Men like alvorlig er det at vi mangler et forpliktende samarbeid med statlige vei- og baneiere som gjør at de prioriterer gang- og sykkeltilrettelegging og fremkommelighet for kollektivtrafikk langs sine veier.

Vi mener at for å fylle formuleringen om samarbeid på tvers av forvaltningsnivåer i kapittel 3 med innhold, burde det i kapittel 3 og 4 legges inn følgende presiseringer:

- Kommunene, *fylkeskommunene og staten* skal også legge til rette for dette i sin øvrige virksomhet. (Kapittel 3, siste setning i andre ledd)
- Statlige og fylkeskommunale vei- og baneiere og -utbyggere skal samarbeide med kommunene om felles prioriteringer innen knutepunktutvikling og vridning av mobiliteten i klimavennlig retning (nytt punkt inn i 4.1 eller ev. 4.3)

Viktigheten av samarbeid på tvers av kommuner og regioner burde også fremheves.

Mange grep innen arealplanlegging og tilrettelegging for klima- og energiomstilling krever samarbeid på tvers av kommunegrensene. Vi savner at det i de generelle retningslinjene i kapittel 3 også fremheves viktigheten av samarbeid på tvers av kommuner og regioner.

Behov for mer effektive plattformer for deling og bedre tilrettelegging av felles databaser, verktøy, eksempler, maler, metoder som er klare til å tas i bruk.

Det står i kapittel 3 i forslaget at: «Statlige instanser skal bistå kommunene i arbeidet med å finne lokale løsninger som ivaretar hensynet til både lokalsamfunnsutvikling, klimagassutslipp og klimatilpasning.» Det er et viktig signal! Dette følges opp i 4.1 med en liste over kunnskapsgrunnlag, veiledning og informasjon som staten skal levere. Det er bra at det tydeliggjøres at statens har ansvar for oppdaterte, kommunefordelte regnskap for direkte utslipp, opptak og utslipp fra skog og arealbruk og energiregnskap, men vi etterlyser at det også plasseres et ansvar nasjonalt eller regionalt for å tilrettelegge også mer operative «verktøy» og felles databaser for å effektivisere kommunenes arbeid med framskrivninger, kvantifisering av klimaeffekt og planlegging og gjennomføring av klima- og energiltak.

Mye deling av erfaringer fra gode tiltak i kommunene skjer i dag i geografisk begrensede nettverk og mye veiledning fra nasjonalt hold kommer i veldig omfattende og til tider teoretiske rapporter og veiledere. Det er også rikelig med gode seminarer og webinarer som inspirerer, men hvor det fortsatt

krever omfattende graving og bearbeiding fra kommunene før tiltakene kan omsettes i praktiske klimatiltak. Vi etterlyser mer effektive plattformer for deling og tilrettelegging av «gryteklare» verktøy, eksempler, maler, metoder som er klare til å tas i bruk. Husk at veiledning ikke trenger være enveis, mange av eksemplene er allerede utviklet eller kan utvikles i kommunene. Men vi trenger at det plasseres et tydelig ansvar nasjonalt eller regionalt for å innhente, utvikle og spre gode, matnyttige verktøy, maler, metoder, samt tilrettelegge for felles kartverktøy (f.eks. for arealregnskap og -analyser til operativt bruk i arealplanlegging) og databaser. Dette ville spart mange for mye tid og akselerert implementering av gode klimagrep!

For eksempel står det i 4.1 punkt o til r en liste over omfattende informasjon om energikilder og -behov, samt nettkapasitet som det står at kommunene skal ha oppdatert kunnskap og framskrivninger om. Mye av denne informasjonen hadde det vært svært mye mer effektivt om ble sammenstilt i felles nasjonale eller regionale databaser der nettselskap og fjernvarmekonsesjonærer, kanskje også industribedrifter pålegges å oppdatere regnskap og framskrivninger om energibruk og tilgang, nettkapasitet for strøm, varme og kjøling, overskuddsvarme mm. Dette vil være mer effektivt enn at hver kommune skal innhente denne informasjonen, samt gjøre at den er lettere tilgjengelig for flere. Det å tilrettelegge slike databaser sammen med felles metodikk for framskrivninger og behovsvurderinger kunne med fordel vært listet opp som et statlig ansvar i 4.1. Kommunene bør så ha et tydelig ansvar for å *bruke* informasjonen både selv og i samarbeid med andre aktører. I denne sammenheng vil vi også påpeke at det er uklart hva som ligger i punkt l) i kapittel 4.2: «Kommunene bør legge til rette for mer fornybar energiproduksjon og *avklare behovet for areal til vindkraft og solkraft.*» Muligheter og konfliktpotensial knyttet til ulike typer energiproduksjon er ujevnt fordelt mellom kommuner. Selv om hver kommune selvsagt bør vurdere muligheter og konkrete søknader innen egen kommune, er det uklart hva som ligger i å *avklare behovet* for areal.

Et annet samfunnsøkonomisk effektivt tiltak, ville være å opprette nasjonale eller regionale kompetansesenter som kan tilby aktiv veiledning i enkeltsaker til kommuner innen bl.a. energi (jf. energikommisjonens forslag) og klimakrav i arealplanlegging og byggesaker. Det er svært stor bredde i fagfelt og ulike typer saker kommunene er myndighet for og både regelverk, teknologi og markedet er i stadig utvikling. Det ville både økt kommunenes gjennomføringsevne og totalt sett spart det offentlig for ressurser dersom kommunene hadde hatt slike kompetansesentre å kontakte for råd i enkeltsaker. Det ville også bidratt til verdifull erfaringsoverføring fra kommunene til staten/regionen som så kunne blitt sammenstilt og delt med andre kommuner.

Kommunenes begrensede kapasitet bør brukes på gjennomføring av konkrete tiltak som må gjennomføres med våre virkemidler og bruk av vår samfunnsutviklerrolle lokalt. Hvis kommunene (og særlig de mindre) skal klare å levere godt på forventningene, så bør så mye som mulig av verktøy, maler, metoder, databaser etc. tilrettelegges på nasjonalt eller regionalt nivå eller i samarbeid. Det er mer samfunnsøkonomisk effektivt og vil gjøre at vi i kommunene klarer å gjøre mye mer med de ressursene vi har.

Behov for forutsigbarhet om innsigelsespraksis

Det er presisert at SPRen kan gi grunnlag for innsigelse der det er konflikter med nasjonale eller vesentlige regionale interesser. Slik som dette er formulert i SPRen nå, er det imidlertid uklart hva som vil være terskelen for innsigelse inkludert hvordan summen av mange mindre vedtak/ tiltak vil vurderes. Det blir viktig med tydelig veiledning om dette inkl. felles metodikk for beregninger og

areal- og naturregnskap og klargjøring av hvordan sumvirkninger av mange små tiltak eller manglende tiltak vil vurderes av Statsforvalter og evt. utløse innsigelse.

Behov for forutsigbare finansieringsordninger

Kommunene har en avgjørende rolle i arbeidet med å nå internasjonale og nasjonale klima- og naturmål. Vi støtter at det stilles tydelige forventninger til kommunene om at vi bruker vår myndighet og vår rolle som samfunnsutvikler til å bidra til at vi når disse målene. Samtidig er det et faktum at de fleste kommuner har relativt stram økonomi og må forberede seg på at i møte med demografiskiftet vil kommunebudsjetter strammes ytterligere til. Dette setter i fare kommunenes mulighet for å gjennomføre noen av de mest grunnleggende klimatiltakene, og i hvert fall begrense muligheten for å løfte de nyskapende klimatiltakene og særlig de som krever et forpliktende samarbeid på tvers av flere kommuner. For å gi rom for denne typen prosjekter er tilskuddsordninger som klimasats og natursats avgjørende. Det skaper imidlertid usikkerhet og hemmer vår innsats at det stadig skjer endringer og er uvisshet knyttet til om og når det kan søkes om hva. Det burde tas inn i SPRen at det er et statlig ansvar å tilrettelegge forutsigbare finansieringsordninger som muliggjør nyskapende prosjekter og samarbeidsprosjekter. Dette ville også bidra til å sikre utvikling av gode eksempler og tiltak som så kunne spres til andre kommuner, jf. vår etterlysning av økt trykk på deling av gode ideer og særlig med tanke på tilrettelegging for gryteklare verktøy, metoder og maler beskrevet høyere opp. Et eksempel på å skape forutsigbare finansieringsordninger burde være at klimasats og natursats vedtas å være permanente ordninger og helst med romsligere rammer og flere søknadsfrister ilt året enn i dag.